

ДОСЛІДНИЦЬКА СЛУЖБА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

**ФОРСАЙТ-ДОСЛІДЖЕННЯ: ПУТІВНИК
(ІІІ квартал 2026 року)***

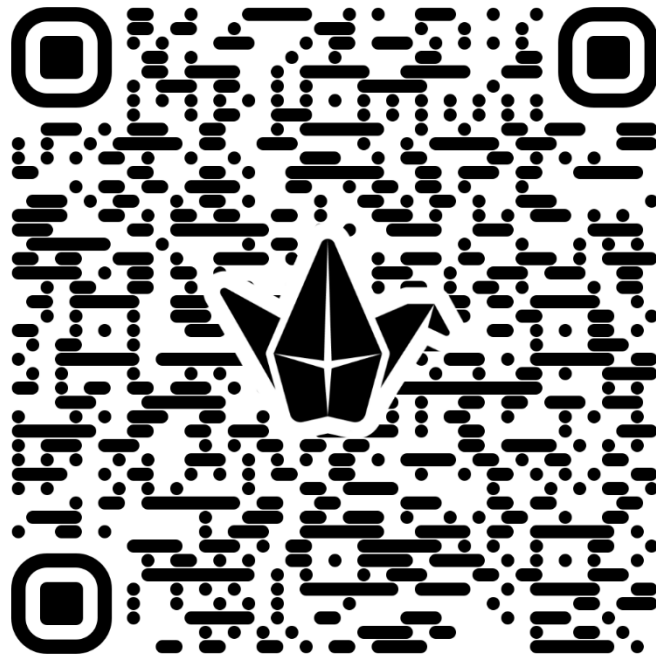
Форсайт – це інструмент системного осмислення майбутнього, який дозволяє виявляти тенденції та тренди, прогнозувати їх вплив на суспільні відносини. Цей Путівник спрямований на підвищення прогностичних спроможностей органів державної влади України.

Путівник містить інформацію щодо актуальних питань, на яких зосереджена увага закордонних й українських дослідницьких форсайт-установ та організацій, і висвітлює результати аналізу ключових тенденцій, викликів і політичних рішень, з якими, ймовірно, зіткнуться Україна та світ у майбутньому.

У цьому випуску Путівника наведено огляди досліджень, опублікованих Організацією економічного співробітництва та розвитку, а також Європейською системою аналізу стратегій та політики у III кварталі 2026 року, які висвітлюють питання геополітичної ситуації у світі, змін в економіці, соціальній політиці, міграції, глобальній співпраці, розвитку Європейського Союзу тощо.

Для ознайомлення з Путівником перейдіть за посиланням:

<https://padlet.com/rservvru/i-2026-s024hyn0jrlq7jmjtdrc>

ЗМІСТ

I. ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ТА РОЗВИТКУ (ОЕСР)	4
Космічна економіка: короткий огляд – 2026	4
II. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ (ЄС)	5
Майбутнє сталого розвитку залізничного транспорту в Європі	5
Послання про стан Європейського Союзу в 2026 році	7
Назад у майбутнє? Перспективи розвитку ядерної енергетики в ЄС	9
Розвідка корисних копалин у Європі: виклики та шляхи їх подолання	10
III. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ (ООН)	12
Глобальний звіт про ризики – 2026.....	12
IV. АНАЛІТИЧНІ ЦЕНТРИ ЄВРОПИ ТА СВІТУ	14
Майбутнє політики розширення ЄС: чотири сценарії розширення в умовах війни в Європі	14

I. ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ТА РОЗВИТКУ (ОЕСР)

Космічна економіка: короткий огляд – 2026¹

Видавець: ОЕСР.

Сфери: економіка, інновації, промислова політика, наука, технології.

Ключові слова: космічна економіка, космічні дослідження та розробки, супутникові послуги, комерціалізація космосу, стратегічні можливості.

У документі представлено результати дослідження сучасного стану космічної економіки, яка відіграє стратегічно важливу роль у розвитку інновацій, забезпеченні функціонування критичної інфраструктури та реалізації державної політики. У 2025 році глобальні доходи космічної економіки оцінювалися в 550–600 млрд дол. США, що наближає її за масштабами до світової напівпровідникової індустрії. Найбільша економічна цінність космічної діяльності створюється завдяки використанню супутникових даних і послуг у різних сферах економіки. Зокрема, у країнах ОЕСР космічні системи забезпечують функціонування понад половини найважливіших об'єктів інфраструктури та послуг у сферах транспорту, енергетики, зв'язку та постачання продовольства, а також відіграють важливу роль у метеорології та сільському господарстві.

Космічна діяльність стрімко розширюється завдяки розвитку інфраструктури, залученню дедалі більшої кількості країн і зростанню комерційної активності. Наприкінці 2025 року на орбіті Землі перебувало понад 14 тис. діючих супутників, а до середини 2026 року їх кількість сягнула майже 15 тис. Попри розширення доступу до космосу, можливості самостійного здійснення орбітальних запусків залишаються зосередженими в обмеженого кола держав. За кількістю запусків у 2025 році лідирували США та Китай, тоді як на приватних операторів припадало 88 % супутників, запущених на орбіту протягом року. Водночас зростання комерційної активності не гарантує рівномірної прибутковості в усіх сегментах ринку.

Стрімкий розвиток космічної економіки супроводжується виникненням нових ризиків і загостренням викликів, пов'язаних із забезпеченням стійкості космічної інфраструктури та ефективного управління космічною діяльністю. До основних загроз належать накопичення космічного сміття, кібератаки, радіоперешкоди та критичні залежності в ланцюгах постачання.

На погляд авторів документа, головним викликом для держав є перехід від підтримки екстенсивного зростання космічної економіки до ефективного управління її розвитком, забезпечення безпеки орбітальних ресурсів, протидії наявним і потенційним загрозам, зміцнення стійкості космічної інфраструктури та гармонізації міжнародних стандартів у цій сфері.

¹ OECD (2026), *The Space Economy at a Glance 2026*, OECD Publishing, Paris. URL: <https://doi.org/10.1787/cbf9b240-en>.

II. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ (ЄС)

Майбутнє сталого розвитку залізничного транспорту в Європі²

Видавець: Група з питань майбутнього науки і технологій (STOA), Дослідницька служба Європейського парламенту.

Сфери: економіка, транспорт, технології.

Ключові слова: залізничний транспорт, європейська транспортна мережа, форсайт, сценарії майбутнього, пасажирські та вантажні перевезення.

Дослідження присвячено довгостроковим перспективам розвитку європейської залізничної системи до 2050 року. У документі проаналізовано основні тенденції, рушійні чинники та невизначеності в п'яти ключових сферах: пропозиція залізничних послуг та інфраструктура, попит, політика і законодавство, технології та фінансування.

Нині на залізничному ринку ЄС працюють понад 1200 ліцензованих підприємств, більшість із яких здійснює вантажні перевезення. Попри відновлення пасажирських перевезень після пандемії COVID-19, швидкість міжнародного та транскордонного залізничного сполучення нерідко залишається низькою через недостатню координацію використання пропускнуої спроможності мережі та національні обмеження в державах-членах ЄС. Загальна протяжність залізничної мережі перевищує 200 тис. км, однак лише 56 % її електрифіковано, причому зберігаються значні регіональні відмінності між Східною та Центрально-Західною Європою.

Серед основних проблем розвитку залізничної інфраструктури виокремлено зростання дефіциту фінансування технічного обслуговування, старіння основних фондів, нестачу кваліфікованих кадрів і підвищення вразливості до кліматичних ризиків. Зокрема, повені та аномальна спека у 2024–2025 роках спричинили значні збитки залізничній інфраструктурі. Доходи від плати за її використання покривають лише незначну частину витрат, що зумовлює потребу в постійній фінансовій підтримці з національних бюджетів і бюджету ЄС.

Частка залізничного транспорту в загальному обсязі наземних пасажирських перевезень у ЄС становить приблизно 8 %, тоді як на легкові автомобілі припадає понад 72 %. Вибір пасажирями залізничного сполучення залежить від сукупності чинників, насамперед вартості поїздки, часу в дорозі, надійності та зручності пересадок. У секторі вантажних перевезень частка залізниці дещо скоротилася й у 2023 році становила менше ніж 17 %. Основними причинами поступання позицій автомобільному транспорту є недостатня гнучкість перевезень, відсутність ефективних рішень для швидкого транскордонного інтермодального сполучення, а також нижчий пріоритет вантажних поїздів порівняно з пасажирськими в разі порушень руху.

² European Parliament: Directorate-General for Parliamentary Research Services, Führer, K., Brambilla, M., Dolente, D., Matheus, D. et al. *The future of sustainable railway transport in Europe – Final report*. European Parliament, 2026. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2861/2921149>

Важливим чинником майбутніх змін визначено технологічний розвиток. Впровадження Європейської системи управління залізничним рухом (ERTMS/ETCS), системи мобільного зв'язку для залізниць майбутнього (FRMCS) та технологій автоматизації руху має вирішальне значення для підвищення безпеки й пропускної спроможності залізничної мережі. Водночас темпи впровадження цих технологій залишаються повільними.

На основі виявлених тенденцій дослідники розробили чотири сценарії розвитку європейської залізничної системи до 2050 року, які передбачають різні поєднання двох ключових чинників: рівня централізації управління (децентралізоване національне або централізоване європейське) та характеру технологічних змін (інклюзивний або трансформаційний). Сценарний аналіз засвідчує, що навіть масштабні технологічні перетворення не забезпечать системного ефекту без узгодження механізмів інституційного управління, спільного планування та стабільного фінансування.

За результатами дослідження запропоновано п'ять варіантів удосконалення політики ЄС, що охоплюють прискорення виконання державами-членами ЄС вимог до транс'європейської транспортної мережі (TEN-T), інтеграцію високошвидкісних залізничних мереж, цифровізацію, розвиток мультимодальних транспортних рішень, орієнтованих на попит, та розбудову надшвидкісної інфраструктури. Стрес-тестування розроблених сценаріїв засвідчило, що ключовими передумовами успішного розвитку європейської залізничної системи є подолання структурної фрагментації та реформування механізмів управління шляхом посилення бюджетної спроможності ЄС і запровадження спільних підходів до оцінювання проєктів.

Послання про стан Європейського Союзу в 2026 році³

Видавець: Європейська комісія.

Сфери: зміна клімату, оборона, економіка, навколишнє середовище, інновації.

Ключові слова: стратегічна автономія, гібридні загрози, зелений перехід, штучний інтелект, підтримка України, єдиний ринок, європейська конкурентоспроможність.

Документ містить щорічну промову Голови Європейської комісії Урсули фон дер Ляєн у Європейському парламенті щодо стану Європейського Союзу в 2026 році. Концептуально промова побудована на антитезі Ч. Діккенса про «найкращі та найгірші часи», яка відображає суперечливість сучасного становища Європи: Європейський Союз є сильнішим, ніж будь-коли раніше, проте водночас залишається вразливим до численних зовнішніх і внутрішніх загроз.

У сфері економіки та функціонування єдиного ринку ключовим пріоритетом ЄС визначено відновлення економічного зростання відповідно до рекомендацій, викладених у доповідях М. Драгі та Е. Летти. Дорожня карта «One Europe, One Market Roadmap» передбачає завершення реформування єдиного ринку ЄС до кінця 2027 року. Для зменшення бюрократичних перешкод підготовлено 12 пакетів пропозицій, спрямованих на скорочення адміністративного навантаження приблизно на 17 млрд євро щорічно, а також запропоновано укласти «пакт проти надмірного регулювання» на рівні держав-членів ЄС.

У сфері енергетичної безпеки наголошено на наслідках перекриття Ормузької протоки, що спричинило додаткові витрати на імпорт викопного палива в розмірі 90 млрд євро. Пріоритетами визначено подвоєння частки електроенергії до 2040 року, що потенційно дасть змогу скоротити щорічні витрати на імпорт викопного палива на 260 млрд євро, модернізацію електромереж і розвиток відновлюваної та ядерної енергетики.

У торговельно-промисловій сфері акцентовано на торговельному дефіциті ЄС у торгівлі з Китаєм, який становить 1 млрд євро на день, та загрозах деіндустріалізації європейських регіонів. Для зменшення залежності від китайських поставок критично важливої сировини анонсовано створення Європейської корпорації з критичної сировини. Водночас передбачено розвиток Ощадного та інвестиційного союзу, реформування банківського сектору й підтримку інноваційних підприємств через Scaleup Europe Fund.

Кліматичну кризу літа 2026 року визначено однією з безпосередніх загроз для Європи. За наведеними даними, пожежами охоплено 660 тис. га земель, втрачено приблизно 12 млн тонн урожаю, а під час хвиль спеки зафіксовано

³ Von der Leyen U. *State of the Union 2026: Address*. European Commission, 2026. URL: <https://espas.secure.europarl.europa.eu/orbis/system/files/generated/document/en/State%20of%20the%20Union%202026%20-%20Multilingual%20address.pdf>

понад 35 тис. додаткових смертельних випадків. У відповідь анонсовано нову рамкову програму кліматичної стійкості, яка передбачатиме визначення 100 найбільш уразливих територій Європи.

У сфері цифрових технологій наголошено на необхідності мінімізації ризиків, пов'язаних із розвитком штучного інтелекту (далі – ШІ), та розширення його застосування в реальному секторі економіки, зокрема в охороні здоров'я, промисловості, транспорті, сільському господарстві й обороні. Окрему увагу приділено захисту дітей у цифровому середовищі. Запропонований EU KIDS Act передбачає заборону користування соціальними мережами для дітей віком до 13 років, використання у віці 13–14 років лише контрольованих батьками акаунтів з обмеженням часу користування та запровадження вимог до безпечного дизайну цифрових платформ для підлітків віком від 15 до 18 років.

У сфері безпеки й оборони ЄС анонсовано розроблення Європейської безпекової стратегії, запровадження Європейського протоколу надзвичайного стану для спільного реагування на гібридні загрози, створення Європейської ради безпеки та нового Європейського інструменту стратегічних забезпечувальних спроможностей.

Підтримку України визначено одним із ключових складників загальноєвропейської безпеки. Передбачено посилення гуманітарної та енергетичної допомоги в зимовий період, постачання ракет-перехоплювачів Patriot, а також спільне розроблення модульної системи протиракетної оборони Freuja. Із використанням залишків коштів інструменту SAFE планується започаткувати нову програму спільних проєктів з українськими підприємствами. Окремо наголошено на посиленні контролю за виконанням санкцій проти Росії.

Крім того, з нагоди 70-річчя підписання Римського договору у 2027 році анонсовано скликання нового Конгресу Європи для формування спільного бачення майбутнього розвитку континенту.

Назад у майбутнє? Перспективи розвитку ядерної енергетики в ЄС⁴

Видавець: Центр досліджень європейської політики.

Сфери: економіка, промисловість, зміна клімату, навколишнє середовище, енергетика.

Ключові слова: ядерна енергія, атомна промисловість, стратегічна автономія Європи, стратегічне бачення.

У звіті Центру досліджень європейської політики наголошено, що розширення потужностей ядерної генерації в ЄС потребує узгоджених дій промисловості, держав-членів та інституцій ЄС. Відновлення інтересу до ядерної енергетики зумовлене посиленням уваги до енергетичної безпеки, стратегічної автономії, промислової конкурентоспроможності та скорочення викидів CO₂.

У звіті простежено еволюцію ролі ядерної енергетики в Європі, починаючи з підписання Договору про Євратом у 1957 році. Нині позиції держав-членів ЄС щодо використання ядерної енергії суттєво різняться, що ускладнює вироблення спільного підходу на рівні ЄС. Водночас стратегічні ініціативи останніх років, зокрема Європейський зелений курс і реформування ринку електроенергії, свідчать про поступову зміну ставлення до ядерної енергетики та визнання її ролі в досягненні кліматичної нейтральності до 2050 року. В енергетичній системі майбутнього з високою часткою змінних відновлюваних джерел енергії ядерна генерація може не лише забезпечувати базове навантаження, а й гнучко регулювати потужність та надавати допоміжні послуги для підтримання стабільності електромережі, зокрема завдяки інерції обертових мас.

Економічна модель ядерної енергетики традиційно ґрунтується на безперервній роботі в базовому режимі, тоді як зростання частки відновлюваних джерел енергії та частіші періоди низьких або від'ємних цін на електроенергію створюють ризики недостатності доходів генерувальних компаній. Розвиток нових ядерних потужностей потребує значних початкових капіталовкладень, тривалих строків будівництва та супроводжується ризиками перевищення бюджетів, а європейські ланцюги постачання ядерного палива й обладнання потребують масштабної модернізації.

Використання малих модульних реакторів розглядається як один із можливих шляхів подолання цих викликів. Однак, попри політичну підтримку та створення відповідного європейського альянсу, їх упровадження стримується відсутністю уніфікованих процедур ліцензування, невизначеністю комерційної рентабельності та потребою в значних інвестиціях для реалізації перших проєктів.

⁴ Kustova I., Quintana Cabrera G. *Back to the future? What it will take to deliver nuclear energy in the EU*. Centre for European Policy Studies (CEPS), 2026. URL: <https://espas.secure.europarl.europa.eu/orbis/system/files/generated/document/en/2026-10-ERCC-nuclear-energy-for-publishing.pdf>

Розвідка корисних копалин у Європі: виклики та шляхи їх подолання⁵

Видавець: Європейський інвестиційний банк.

Сфери: економіка, навколишнє середовище, енергетичний перехід.

Ключові слова: критична сировина, геологічна розвідка, інвестиційні ризики, крива Лассонда, державні геологічні служби, малі геологорозвідувальні компанії, фінансування геологорозвідувальної діяльності.

Документ присвячено аналізу стану геологічної розвідки в ЄС та викликів, що перешкоджають досягненню стратегічних цілей Європейської комісії щодо посилення автономії в забезпеченні критичною та стратегічною сировиною. ЄС визначає 34 види неенергетичної та несільськогосподарської сировини як критично важливі для цифрової трансформації, розвитку відновлюваної енергетики, аерокосмічної та оборонної промисловості. Проте між стратегічними цілями ЄС та фактичним станом геологорозвідувальної діяльності зберігається значний розрив. Акт про критичну сировину (далі – CRMA), ухвалений 23 травня 2024 року, встановлює цільові показники на 2030 рік, зокрема забезпечення щонайменше 10 % річного споживання стратегічної сировини в Європейському Союзі шляхом її видобутку на території ЄС. Однак десятиліття недостатнього інвестування в геологічну розвідку призвели до значного дефіциту гірничодобувних проєктів, готових до реалізації. За оцінками авторів, для досягнення цілей CRMA щорічні витрати на геологічну розвідку в ЄС необхідно збільшити вдесятеро – приблизно з 0,2 до 2 млрд євро.

У документі розглянуто життєвий цикл гірничодобувних проєктів на основі модифікованої кривої Лассонда, що охоплює десять етапів – від початкових пошукових робіт до закриття шахти. Наведені дані свідчать про надзвичайно високі ризики на ранніх стадіях: лише один із 10 тис. перспективних об'єктів на початковому етапі пошуку та один із тисячі проєктів на більш просунутій стадії розвідки досягають етапу промислового видобутку. Тривалість реалізації проєкту від початку розвідки до запуску виробництва зазвичай становить від 7 до 21 року. Порівняння з провідними країнами світу, зокрема Канадою, Австралією та США, засвідчує істотне відставання ЄС за обсягами інвестицій у геологічну розвідку. У 2024 році на Канаду припадало 20 % світового бюджету геологорозвідувальних робіт, на Австралію – 16 %, тоді як на всі держави-члени ЄС – лише 3 %. Водночас окремі держави, зокрема Фінляндія, Швеція та Ірландія, демонструють порівняно високі показники витрат на геологічну розвідку в розрахунку на площу території та чисельність населення.

Серед основних чинників, що стримують розвиток геологорозвідувальної діяльності в ЄС, автори виокремлюють складність нормативно-правового регулювання та тривалі процедури видачі дозволів, фрагментованість національних законодавств, недостатнє фінансування державних геологічних

⁵ *Challenges and solutions for mineral exploration in Europe: A technical report.* European Investment Bank (EIB), 2026. URL: <https://espas.secure.europarl.europa.eu/orbis/system/files/generated/document/en/challenges-and-solutions-for-mineral-exploration-in-europe-en.pdf>

служб, слабкий розвиток сектору малих геологорозвідувальних компаній, брак фінансових стимулів на початкових етапах реалізації проєктів і спротив громадськості. Для подолання цих бар'єрів запропоновано комплексну стратегію, що охоплює два основні напрями та п'ять стратегічних складників.

Перший напрям передбачає створення сприятливих базових умов для геологорозвідувальної діяльності, зокрема забезпечення відповідального проведення розвідки, належне виконання положень CRMA державами-членами ЄС, оновлення загальнодоступних геологічних даних, посилення спроможності національних геологічних служб і визначення стратегічних зон для розвідки критичної сировини. Другий напрям зосереджений на розширенні фінансування перспективних проєктів шляхом застосування інвестиційних стимулів за прикладом канадського механізму податкового стимулювання інвестицій у геологічну розвідку, поширення спеціалізованих фінансових інструментів на зразок програми JUMP (Junior Mining Programme) на всі держави-члени ЄС, а також стимулювання технологічних інновацій і перероблення історичних відходів гірничодобувної діяльності.

III. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ (ООН)

Глобальний звіт про ризики – 2026⁶

Видавець: Організація Об'єднаних Націй (ООН).

Сфери: форсайт, міжнародні відносини, глобальна безпека, державне управління, економіка, екологія, технології, соціологія.

Ключові слова: глобальні ризики, геополітична напруженість, великомасштабна війна, зміна клімату, стратегічний форсайт.

Другий глобальний звіт ООН про ризики підготовлено на основі опитування понад 1300 представників урядів, бізнесу, громадянського суспільства та системи ООН. Дослідження охоплює 28 глобальних ризиків, об'єднаних у п'ять категорій (STEEP): суспільні, технологічні, екологічні, економічні та політичні.

У звіті зафіксовано суттєві зміни у сприйнятті глобальних ризиків порівняно з 2024 роком, коли найбільше занепокоєння викликали екологічні загрози, дезінформація та пандемії. У 2026 році на перший план вийшли політичні та геополітичні ризики, які респонденти оцінюють як найбільш імовірні, масштабні та невідкладні. Зокрема, ризик великомасштабної війни піднявся на 16 позицій у рейтингу очікуваних строків реалізації загроз, продемонструвавши найбільше зростання серед усіх досліджуваних ризиків. За результатами опитування, 36 % респондентів припускають можливість великомасштабної війни протягом одного року, а 76 % – протягом семи років. Водночас рівень готовності багатосторонніх інституцій до реагування на такі загрози оцінюється як недостатній.

У технологічній сфері істотно зросло занепокоєння ризиками, пов'язаними зі штучним інтелектом, передовими технологіями та концентрацією впливу внаслідок технологічного розвитку. Багатосторонні інституції визнано найменш підготовленими саме до технологічних ризиків, зокрема через недостатність даних та інформації, необхідних для їх своєчасного виявлення й ефективного регулювання.

Попри зниження уваги до екологічних загроз, бездіяльність у сфері протидії зміні клімату залишається найважливішим глобальним ризиком за оцінками респондентів. Водночас зросло занепокоєння економічними ризиками, насамперед можливістю глобальної фінансової кризи, масштабної боргової кризи та економічної фрагментації. Натомість суспільні ризики, пов'язані з новими пандеміями та біологічними загрозами, сприймаються як менш значущі порівняно з 2024 роком. Політичні та геополітичні загрози посіли провідні позиції в рейтингах більшості регіонів світу.

⁶ The 2026 Global Risk Report. United Nations, 2026. URL: https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/un_2026_global_risk_report.pdf

Серед основних чинників посилення геополітичної напруженості у звіті визначено дефіцит природних ресурсів, економічну фрагментацію, дезінформацію та послаблення багатосторонніх інституцій. Ключовими перешкодами для ефективного управління ризиками названо недоліки державного управління та координаційних механізмів, відсутність політичного консенсусу, а також недостатній рівень довіри та підзвітності. Водночас спільні дії урядів розглядаються респондентами як найефективніший спосіб запобігання глобальним ризикам і пом'якшення їхніх наслідків.

IV. АНАЛІТИЧНІ ЦЕНТРИ ЄВРОПИ ТА СВІТУ

Майбутнє політики розширення ЄС: чотири сценарії розширення в умовах війни в Європі⁷

Видавець: Світовий банк.

Сфери: європейська інтеграція, міжнародні відносини, геополітика.

Ключові слова: політика розширення ЄС, європейська безпека, війна в Україні, сценарії інтеграції, структурний скептицизм, диференційоване членство, Західні Балкани.

Аналітичний документ присвячено дослідженню можливих сценаріїв розвитку політики розширення ЄС до 2029 року на основі методології сценарного прогнозування. На погляд авторів, повномасштабна збройна агресія Росії проти України докорінно змінила характер процесу розширення ЄС, перетворивши його з переважно технічного інструменту трансформації на важливий геополітичний інструмент забезпечення безпеки. Водночас процес розширення характеризується значною нерівномірністю: одні держави-кандидати активно просуваються до членства в ЄС, тоді як інші стикаються із серйозними перешкодами через воєнні дії, внутрішньополітичні кризи або відступ від демократичних принципів.

На основі експертних обговорень і співпраці з провідними європейськими інституціями та аналітичними центрами розроблено чотири альтернативні сценарії майбутнього розширення ЄС.

Перший сценарій – «динамічне розширення» – передбачає формування широкого консенсусу між державами-членами ЄС щодо реалізації двошвидкісного процесу розширення. За таких умов Чорногорія та Албанія можуть набути повноправного членства після завершення необхідних ратифікаційних процедур із запровадженням відповідних механізмів контролю, тоді як Україна та Молдова паралельно залучатимуться до процесів поступової інтеграції.

Другий сценарій – «обережна інтеграція» – ґрунтується на припущенні про збереження розбіжностей між державами-членами ЄС, унаслідок чого політика розширення визначатиметься мінімальним рівнем досягнутого консенсусу. За такого розвитку подій членство надаватиметься лише у виняткових випадках, зокрема Чорногорії, яка відкрила всі 33 переговорні розділи, з яких 13 попередньо закрито. Загалом процес розширення залишатиметься повільним, поступовим і суворо залежним від виконання встановлених критеріїв.

Третій сценарій – «диференційоване членство» – передбачає посилення геополітичної відкритості ЄС, зокрема за умови можливого врегулювання збройної агресії Росії проти України. У цьому випадку ЄС може відійти від

⁷ World Bank. *Global Economic Prospects, January 2026*. Washington, DC: World Bank, 2026. URL: <https://espas.secure.europarl.europa.eu/orbis/system/files/generated/document/en/Global%20Economic%20Prospects%2C%20January%202026.pdf>

традиційного поділу держав на членів і нечленів та запровадити концепцію «концентричних кіл» інтеграції. Перше коло охоплюватиме безпекову й оборонну співпрацю, друге – поступову інтеграцію до єдиного ринку, третє – спільну участь у програмах у сферах освіти, культури та наукових досліджень.

Четвертий сценарій – «замороження розширення» – відображає найбільш несприятливий розвиток подій, за якого процес розширення ЄС фактично зупиняється внаслідок поєднання глибокого економічного спаду в державах-членах, посилення скептичного ставлення до розширення та відсутності належного прогресу в здійсненні реформ державами-кандидатами.

Окрім основних сценаріїв, автори аналізують три потенційні події типу «чорний лебідь», які здатні істотно вплинути на подальший перебіг розширення ЄС: зміну влади в Сербії, повну поразку Росії у війні проти України й можливу збройну ескалацію на східному фланзі НАТО та ЄС.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*